

Особливості образних парадигм в художньому тексті
(на матеріалі роману

Л. Морроу “Waiting for the Tulips to Bloom: Adrift in Istanbul”)

Досягнення сучасної лінгвістики свідчать про те, що увага багатьох дослідників концентрується на вивченні та відтворенні картини світу та її окремих фрагментів. Відповідно до Ю.М. Караулова: «Одним із завдань когнітивної лінгвістики є встановлення елементарних одиниць мовної свідомості. Ці одиниці мають різні форми втілення в мові залежно від режиму роботи свідомості» [2, с. 13]. Образи, створені письменниками на сторінках їх творів, є одним зі способів вербалізації даних одиниць.

Термін «образ» можна визначити як «встановлення в художньому тексті непрямого, асоціативного зв'язку між нетотожними предметами, явищами чи ситуаціями з метою забезпечення естетичного ефекту, необхідного для вираження певного художнього змісту» [4, с. 9].

Художній образ є проявом індивідуального світогляду автора, але досить часто дослідниками висловлювалась думка про те, що кожна нова епоха по-новому інтерпретує уже відомі образи. За Н.В. Павлович, «...кожен образ існує не сам по собі, а в ряді інших – ззовні, можливо, відмінних, але в глибинному сенсі тотожних образів – і разом з ним реалізує певний закон, модель, правило або ... парадигму» [3, с. 7]. Дослідниця також надає трактування терміну «парадигма образу», визначаючи його як «інваріант ряду подібних йому образів, який складається з двох стійких смислів, пов'язаних відношенням ототожнення. Ці смисли: те, що ототожнюється, чи порівнюється – лівий член парадигми і те, з чим відбувається порівняння – правий член парадигми» [3, с. 7].

В даному дослідженні ми розглянемо ознаки на яких ґрунтуються аналогії між правими та лівими елементами парадигми Людина→Природа, а

також граматичні засоби їх втілення в романі “Waiting for the Tulips to Bloom: Adrift in Istanbul” австралійської письменниці Л. Морроу. «Найбільш яскраво специфічні особливості концептів проявляються в індивідуально-авторських метафорах, які залучаються для їх створення. ... за допомогою метафори буденні та звичні об’єкти здатні набувати незвичних для них властивостей та якостей» [1, с. 15].

Метафоричні сполучення, головним семантичним компонентом яких виступають слова на позначення самої людини, її зовнішності, жестів, міміки, мовлення та емоцій, представлені у романі прикладами, де функції корелятив виконують об’єкти живої та неживої природи.

З-поміж об’єктів живої природи для ототожнення з людиною автор залучає: тварин (*I am like a dog with a bone [5, с. 34]; Their [men’s] backs stiffen slightly and their heads come up, a bit like dogs scenting their pray [5, с. 35]; ... a tall grizzly-faced man sits at an industrial sewing machine... [5, с. 113]; ... Hamid shepherds the four of us into an office... [5, с. 139]; ... he barks out orders to the young man... [5, с. 139]*); комаху (*He looks like a very large and very angry bee and behaves like one too [5, с. 165]*); рибу (*Feeling a lot like a salmon fighting to go upstream, I finally burst inelegantly through the door of the shop [5, с. 8]*).

Переважна більшість даних метафоричних образів представлена порівняльними конструкціями з прийменником *like*. В описі зовнішнього вигляду зустрічаємо прикметник *grizzly-faced*. Для імпліцитного порівняння мовлення персонажа зі звуками тварини автор застосовує двочленну предикативну синтагму *he barks out*. Людська поведінка ототожнюється з поведінкою тварин за допомогою двочленної предикативної синтагми *shepherds the four of us* та фразеологізму *like a dog with a bone*.

В тексті знаходимо приклади метафоричних сполучень, в яких корелятами виступають лексеми, що позначають об’єкти неживої природи, а саме: водні об’єкти *flow of words [5, с. 92], swamped by women [5, с. 189]*; сонце *sunny smile [5, с. 51]*; хмари *cloudy eyes [5, с. 59]*; камінь *stony looks [5, с. 190]*. Граматично наведені образи представлені атрибутивними синтагмами,

предикативною синтагмою (*swamped by women*), а також генетивною конструкцією (*flow of words*).

Таким чином, аналіз метафоричних образів, що входять до парадигми Людина→Природа показав, що увага автора концентрується на зовнішніх проявах людської особистості, описи ж елементів її духовної сфери у тексті відсутні. Для ототожнення понять концептуальних полів Людина та Природа Л. Морроу використовує порівняльні конструкції, предикативні та атрибутивні синтагми, фразеологізми та генетивні конструкції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брык, М.М. (2018): Использование природных объектов и явлений при создании образа человека (на материале современной русскоязычной и англоязычной прозы). *Германские, тюркские и славянские языки в поликультурном мире*. Бишкек: КРСУ, с. 14-22.

2. Караулов, Ю.Н. (2005): Об эквивалентности когнитивных единиц в двух режимах работы языкового сознания. *Стилистика и теория языковой коммуникации*. Москва, с. 13-16.

3. Павлович, Н.В. (1995): *Язык образов. Парадигмы образов в русском поэтическом языке*. Москва.

4. Шахбаз, С.А. (2010): *Образ и его языковое воплощение (на материале английской и американской поэзии)*: автореф. дис. канд. филол. наук. М.: МГУ.

5. Morrow, L. (2018): *Waiting for the Tulips to Bloom: Adrift in Istanbul*. Lexington: KY.